

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.56>

УДК 35.076:314.151.7](477)

Т. С. Вітовщик,

к. е. н., доцент кафедри права та фінансово-економічної безпеки,

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-3825-7151>

С. Є. Корзик,

викладач кафедри права та фінансово-економічної безпеки,

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-2845-8959>

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЕМІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

T. Vitovshchyk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Law and

Economic and Financial Security,

PHEI “Academy of Recreational Technologies and Law”

S. Korzyk,

Lecturer of the Department of Law and Economic and Financial Security,

PHEI “Academy of Recreational Technologies and Law”

WAYS TO ENSURE RE-EMIGRATION TO UKRAINE

Стаття присвячена питанням вдосконалення сучасної міграційної політики в Україні та визначенню основних шляхів подолання демографічної

кризи в післявоєнний період та стимулювання реєміграції корінного населення. Оцінено обсяги та напрямки трудової міграції в Україні, виокремлено основні тенденції її розвитку. Досліджено втрати України від повномасштабного вторгнення Російської Федерації з демографічної точки зору. На основі аналізу теоретичних та практичних матеріалів міжнародних організацій та науковців щодо основних факторів впливу на трудову міграцію виділено факторні ознаки та проведено факторний аналіз трудової міграції в Україні. Використовуючи результати графічного та кореляційного аналізу факторів виштовхування працездатного населення визначено пріоритетні завдання держави щодо подолання негативного міграційного сальдо та забезпечення реєміграції.

The article is devoted to the issue of the transformation of migration policy which is relevant in the development of the national economy, in order to overcome the demographic crisis and the aging of the population in the conditions of martial law and the post-war period. The results of the are important at both macro - and nano-levels. Social, economic, political and technological conditions of development of the labor of Ukraine were investigated using PEST analysis. The main threats and tasks of market development and work using SWOT analysis were identified. The need for regulation and transformation of Ukraine's migration policy has been proved. The threat of a migration and demographic crisis in Ukraine is identified. Armed aggression of the Russian Federation against Ukraine led to changes in economic processes. The article is devoted to the issues of improving the modern migration policy in Ukraine and defines the main ways of overcoming the demographic crisis in the post-war period and stimulating the re-emigration of the indigenous population. The volumes and directions of labor migration in Ukraine are estimated. The main trends of its development are highlighted. The losses of Ukraine from the full-scale invasion of the Russian Federation from a demographic point of view are studied. On the basis of the analysis of theoretical and practical materials of international organizations and

scientist regarding the main factors of influence on labor migration were identified and the factor characteristics were identified and the factor analysis of labor migration Ukraine was carried out. Based on the results of a graphic and correlational analysis of the factors pushing out the state to overcome the negative migration balance and ensure re-emigration were determined. The this article proves the need to increase the income of the population as the main factor in stopping the migration of the working population. It is advisable to use the author's recommendations in the work of labor market regulation institutes of Ukraine at all levels in the conditions of martial law and the post-war period.

Ключові слова: *міграція, міграційна політика, працездатне населення, трудові ресурси, рееміграція, фактори.*

Keywords: *Migration, Migration policy, working population. Labor resources, re-emigration, factors.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Для світового ринку праці останніх років характерними є формування нових тенденцій та викликів, зокрема обмеження пов'язані з поширенням короно вірусної інфекції та військові конфлікти в Україні, Ізраїлі та Ємені. Диверсифікація політичних, економічних та соціальних характеристик різних країн світу призвела до дисбалансу попиту та пропозиції на світовому ринку праці. Такі колабси розвитку світового ринку праці долаються шляхом міжнародних трудових міграційних потоків.

На світовому ринку праці сформувалася стійка тенденція щодо міграційних процесів. Так, Україна є однією з основних країн імпортерів робочої сили у світі, про що свідчить те, що в 2020 році країна займала восьме місце за рівнем трудової еміграції. Так, за оцінками Міжнародної організації праці з України у довоєнні часи емігрувало з країни близько 6 млн. щороку [15]. З 2000 року по 2022 рік 80% емігрантів з України були

трудовими мігрантами [15]. Значні обсяги трудової міграції з України в роки незалежності для національної економіки призвели до виникнення кризових явищ в економіці, серед яких штучне старіння трудових ресурсів та зростання частки працюючих старше 60 років у структурі працюючого населення, відтік інтелектуальних висококваліфікованих працівників (так званий «відтік мізків»), колапс національного ринку праці (що проявляється у зростанні безробіття при зростанні потреби у працівниках). Україна втрачала в цей період внаслідок трудової міграції біля 19-20% валового внутрішнього продукту, що еквівалентно 30 млрд. дол. США (що не відповідає нормам економічної безпеки держави).

Посномаштабне вторгнення Російської Федерації до України спричинила зміни економічних, соціальних та демографічних процесів як на національному, так і на міжнародному рівнях, зокрема підвищення ризиків та невизначеності, створення бар'єрів для вільного руху факторів виробництва, в тому числі робочої сили [8]. Наслідком названих процесів є руйнування існуючих інститутів ринків праці та їх ефективного функціонування. З позитивної точки зору, країни, що мають надлишок робочих місць отримали вільний доступ до трудових ресурсів, що вивільнилися в Україні та можливість значно оновити їх вікову структуру (частково вирішити проблему значного старіння населення Європи).

Основним негативним наслідком військової агресії є зростання мігрантів з України. На 1 січня 2023 року кількість осіб, що перемістилися до країн Європейського Союзу становила 8 млн. осіб (4,7 млн. отримали тимчасовий захист) та до інших країн світу—5,4 млн. осіб, а негативне сальдо міграції склало 9,43 млн. осіб [3]. Аналітики міжнародних організацій свідчать, що внаслідок міграції населення, що спричинено військовою агресією Україна може втрати від 24 до 33% населення. Враховуючи обсяги біженців з України, що були вимушені покинути Україну після 24 лютого 2022 року, та обсяги постійної трудової міграції, щорічно держава втрачає 13% валового внутрішнього продукту щорічно або 20 млрд. дол. США. При

цьому кількість працездатного населення скоротилися до 10 млн. осіб, що є недостатньою для забезпечення сталого економічного розвитку та післявоєнної відбудови. У разі продовження міграційної кризи держава щорічно втрачатиме біля 60 млрд. дол. США. Названі тенденції також поглиблюють демографічну кризу. Прогнозується, що до 2050 року майже третину населення будуть складатимуть люди старше 60 років.

В сучасних умовах актуалізується питання вдосконалення міграційної політики України, основні заходи якої повинні бути направлені на стимулювання реєміграції та подолання демографічної кризи.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичним та практичним питанням формування та здійснення міграційної політики присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Любомудрова Н. П., Гойчук В. І. зосередили свою увагу на особливостях міграції в умовах воєнного стану [6]. Потапенко В. описав міграційні процеси та тенденції міграції в Україні, окреслив основні загрози пов'язані з нею [2]. Панов А. В., Сидорук Б. В. описали в своїй роботі інтеграцію України в світовий ринок праці шляхом міграції трудових ресурсів [10]. Риндзак О. Т. поглиблювала теоретико-методичні та практичні основи міграційної політики в Україні [13]. Основні виклики міграційної політики в умовах військового часу описані в працях Черненко Н. І. [14].

Формування цілей статті (постановка завдання). Відмічаючи наукову цінність напрацювань вітчизняних та зарубіжних науковців, слід визначити, що сучасні умови розвитку України обумовлюють необхідність подальшого вдосконалення міграційної політики держави. Основним завданням статті є вдосконалення теоретичних та практичних основ формування міграційної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національному ринку України в довоєнний період були притаманні стійкі демографічна та міграційна кризи, що характеризується відтоком висококваліфікованих трудових ресурсів, зростанням негативного значення міграційного сальдо та динамічного скорочення працездатного населення. В Україні сформовано повну нормативно-законодавчу базу щодо основних принципів міграційної політики в Україні. Серед основних законодавчих документів можна назвати Конституція України, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Закон України «Про імміграцію», Закон України «Про зайнятість населення», Стратегію державної міграційної політики, Указ Президента України « Про Концепцію державної міграційної політики».

Метою державної міграційної політики в Україні згідно норм Концепції державної міграційної політики є:

- зміцнення національної безпеки та відстоювання національних інтересів України у сфері міграції;
- захист українського ринку праці шляхом створення дієвих механізмів державного регулювання та контролю;
- подолання негативних наслідків неконтрольованих міграційних процесів та забезпечення ефективного державного управління міграційними процесами, сталого демографічного та соціально-економічного розвитку країни;
- запобігання виникненню неконтрольованих міграційних процесів та ліквідація їх наслідків;
- соціальний і правовий захист громадян України, які працюють перебуваючи за кордоном;
- створення умов для реалізації мігрантами, які перебувають на території України на законних підставах, їхніх прав, свобод, законних інтересів та виконання обов’язків [12].

Однак, чинні норми українського законодавства не враховують мінливості національної економіки в умовах військового стану, а також

загрози післявоєнного часу. Крім того, при трансформації міграційної політики до сучасних умов необхідно враховувати те, що Україна є суб'єктом інтеграційних процесів.

Початковим етапом реформування міграційної політики є оцінка макросередовища та виокремлення загроз, можливостей, переваг та недоліків сучасного ринку праці в Україні. Дослідження макроекономічного середовища в науковому просторі здійснюють за допомогою PEST – аналізом, що включає політичну, економічну, соціальну та технологічну складові (табл. 1).

Таблиця 1. PEST-аналіз ринку праці України в сучасних умовах

Складова	Основні умови
Економічна	падінні ВВП у 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 30% ; зростанні інфляції на 27%; припинення роботи 21,3% підприємств країни; втрата/знищення виробничої та соціальної інфраструктури; зростання бюджетного дефіциту, зовнішніх запозичень та скорочення показників економічної безпеки держави.
Політична	заборона перетину громадянами України чоловічої статі державного кордону; активна зміна нормативно-законодавчої бази, що підлаштовується під умови військових потреб; втрата реального захисту своїх необоротних активів, що призвело до релокації виробництва за межі України» блокування морських портів, що унеможливило експорт продукції; необхідність налагодження тісних дипломатичних стосунків та прийняття політичних рішень щодо інтеграції країни у світовий економічний простір у вигляді реципієнта військової, гуманітарної та фінансової підтримки.
Соціальна	скорочення працездатного населення на 24-33% (за рахунок високого рівня смертності, негативного міграційного сальдо); старіння населення (21,9% населення віком старше 60 років, у порівнянні з 18,1% у 2019 році); зростання уразливих груп, а саме внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та осіб з інвалідністю; зростання міграції населення за кордон.
Технологічна	8 місце у рейтингу технологічних навичок персоналу серед 23 ранжованих країн; 12 місцем серед 23 країн в рейтингу конкурентоспроможності ІТ-сектору; 77 місце за рівнем розвитку ІТ-стартапів.

Джерело: сформовано на основі [1-15].

Обґрунтування перспективних напрямків міграційної політики держави як складової регулювання українського ринку праці здійснюється на основі результатів SWOT-аналізу, практична цінність застосування якого полягає в тому, що він дозволяє ідентифікувати головні переваги сучасного стану,

можливості, та визначити перешкоди та загрози подальшої інтеграції у світовий ринок праці (табл. 2).

Враховуючи результати аналізу ринку праці через призму трансформації міграційної політики держави можна зробити висновок, що основною метою регулювання ринку праці на сучасному етапі має стати створення умов для повернення корінного населення країни працездатного віку, тобто реєміграція з паралельним припиненням значного відпливу трудових ресурсів за кордон. За таких умов слід виокремити основні фактори, що призводять до нарощення обсягів міграційних процесів (основну увагу зосередивши на дослідженні трудової міграції) в Україні.

Таблиця 2. SWOT – аналіз ринку праці України

Переваги	Недоліки
Місткість внутрішнього ринку праці Наявність дешевої високотехнологічної робочої сили Надходження в Україні додаткової іноземної валюти через перекази мігрантів Активна співпраця з міжнародними організаціями Високий інтелектуальний потенціал трудових ресурсів	Втрата через міграцію великої частини трудового потенціалу «Відтік мізків» на ринку праці Втрата кваліфікації через виконання некваліфікованої праці за кордоном при циклічній міграції Низький рівень оплати праці Зростання дефіциту професійно-робітничих професій Структурні диспропорції попиту та пропозиції робочої сили та збільшення структурного безробіття
Можливості	Загрози
Підвищення конкурентоспроможності працівників шляхом конкуренції з іноземними спеціалістами Можливості підвищення кваліфікації працівників шляхом отримання доступу до іноземної освіти та програм стажування Трансформація ринку праці у відкритий, що призводить до зростання рівня оплати праці Залучення мігрантів як до низькокваліфікованої так і висококваліфікованої праці	Зниження якості людського капіталу як результат зовнішньої міграції Скорочення чисельності освітніх закладів через зростання частки молоді у мігрантах Зростання рівня зайнятості Загострення колапсу вітчизняного ринку праці Зміна вікової структури робочої сили Низький рівень інфорсменту трудового законодавства Посилення застійного безробіття

Джерело: сформовано на основі [1-15].

Виділяють соціальні, фінансово-економічні, психологічні фактори міграції. Однак, в аналізі автор зосередиться лише на оцінці ступеня взаємозалежності між трудовою міграцією та фінансово-економічними

факторами (які можна оцінити кількісно), зокрема валовий внутрішній продукт (X1); наявний дохід на одну особу (X2); реальний наявний дохід на одну особу у % до попереднього року (X3); грошові доходи в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство (X4); середня заробітна плата (X5); сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарства (X6); заборгованість із виплати заробітної плати (X7); номінальна заробітна плата, у % до попереднього року (X8); реальна заробітна плата, у % до переднього року (X9); рівень безробіття у % (X10); економічно активне населення (X11) за 10 років. Оптимальним для аналізу з точки зору результативності та актуальності отриманих результатів є період 2002-2022 рр. Результативною ознакою в цій факторній моделі прийнято кількісну чисельність трудових мігрантів за рік (Y).

Ступінь впливу кожної окремої факторної та результативної ознаки визначаємо за допомогою кореляційного аналізу при використанні таблиці вихідних даних (сформованої за даними Державного комітету статистики (табл. 3). Кореляційний аналіз є ефективним методом математичної статистики, оскільки його, доцільно використовувати з метою оцінки тісноти факторів та визначення кореляційних (статистичних) зв'язків.

Таблиця 3. Вихідні дані факторного аналізу трудової міграції в Україні

Рік	Y	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11
2012	1,2	1408,9	1994,3	110,0	3788,27	3041	3345,0	753,0	114,8	114,4	9,7	2962
2013	1,0	1454,9	2180,6	109,3	4073,2	3282	3530,3	2436,8	107,9	108,2	7,7	20478,2
2014	0,7	1566,7	26782,1	1228,2	4160,7	3480	4985,0	0	106,0	93,5	9,7	19035,2
2015	0,7	1979,5	31803,1	118,7	5367,51	4195	5031,1	0	120,5	79,8	9,5	17396,0
2016	1,2	2383,2	37079,9	116,6	4676,0	5183	5331,1	0	123,6	109,0	9,1	17303,6
2017	1,3	2982,9	47269,7	148,6	7146,3	7104	6560,9	0	137,1	119,1	9,9	17193,2
2018	2,8	2558,7	58442,0	123,6	8904,1	8865	7350,2	0	124,8	112,5	9,1	17296,2
2019	3,2	3974,6	69140,0	118,3	11145,0	10497	8712,3	0	118,4	109,8	8,6	17381,8
2020	3,0	4194,1	74688,0	108,2	11670,6	11591	8453,5	0	110,4	107,4	9,9	16917,8
2021	3,0	5459,6	90036	120,5	12620,0	14014	8979,7	0	120,9	110,5	10,3	16666,8

Джерело: сформовано на основі [4; 8; 9; 15]

В рамках кореляційного аналізу доцільним є розрахунок та аналіз дисперсії, коефіцієнта кореляції, коефіцієнта детермінації, лінійної залежності та коефіцієнта детермінації (табл. 4).

Таблиця 4. Показники кореляційного аналізу трудової міграції в Україні

Показник	У	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11
Коефіцієнт кореляції		0,83	0,84	-0,12	0,94	0,92	0,89	-0,33	0,11	0,43	0,17	-0,56
Дисперсія		1660064,0	502,4	110786,8	10797448,0	13889190,0	3943793,0	548752,1	76,93	117,58	0,58	1826837,0
Вибірковий коефіцієнт кореляції		0,98	0,84	0,11	0,99	0,94	0,9	-0,23	0,25	0,56	0,25	-0,16
Коефіцієнт детермінації		0,69	0,71	0,14	0,87	0,84	0,79	0,11	0,01	0,18	0,03	0,32
Лінійна залежність		0,001	2,90	-0,01	3093,42	3447,14	1774,89	-246,54	0,93	4,69	0,13	-764,02
Середньоквадратичне середнє		2796,31	43941,57	230,20	7355,17	7125,20	6227,91	318,98	118,44	106,42	9,38	18006,23
Коефіцієнт варіації		39%	55%	87%	41%	46%	29%	160%	6%	7%	6%	7%
Стандартне відхилення		1085,19	23973,57	199,60	2983,81	3293,24	1783,41	510,37	6,94	7,91	0,60	1177,64

Джерело: сформовано на основі табл. 3.

Першим показником, що зазвичай розраховується при оцінці тісноти зв'язку між факторними та результативними ознаками є дисперсія, що характеризує розмір варіації та оцінює зв'язки між досліджуваними факторами. Серед визначених факторних ознак згідно результатів розрахунку в останні десять років найменша дисперсія характерна для X_1 та X_7 . X_6 , що є середньозначимою для даної генеральної сукупності. Найменша дисперсія характеризується сукупність X_2 , X_8 , X_9 , X_{10} (табл. 4). Інші фактори ознаки, зокрема X_1 , X_3 , X_4 , X_5 , X_6 , X_{11} мають значну дисперсію. Для довідки відмітимо, що чим менша варіація, тим одноріднішою є генеральна сукупність.

Однорідність генеральної сукупності характеризується показником дисперсії. В такому випадку для аналізу застосовується постулат – чим менша дисперсія тим достовірніший аналіз. Однак дисперсія є величиною випадковою, а для вивчення однорідності аналіз доповнюється оцінкою показника коефіцієнта варіації, при чому якщо показник названого коефіцієнта не перевищує 33%, то сукупність відносно є типовою характеристикою сукупності.

Для генеральної сукупності, що ілюстрована табл.3 типовими є сукупності X_6 (29%), X_8 (6%), X_9 (7%), X_{10} (6%), X_{11} (7%). Показник коефіцієнта варіації X_1 , X_4 , X_5 є можливим для використання у кореляційному аналізі. Підтвердженням отриманих результатів є і значення коефіцієнта варіації, обчислення якої є необхідним для порівняння мінливості ознак об'єкта, які виражені в різних одиницях виміру. Високі показники коефіцієнта варіації для ознак X_2 , X_3 , X_7 свідчать про відносну недостовірність отриманих результатів та випадковість виявлених зв'язків.

Основним показником, що використовується при визначенні ступеня тісноти зв'язків між факторними та результативними ознаками є коефіцієнт кореляції, значення якого в практиці коливається від 1 до -1 (табл. 5).

Таблиця 5. Значення та інтерпретація показника коефіцієнта кореляції

Інтервали	Інтерпретація
$r < 0,3$	між факторною та результативною ознаками зв'язок слабкий
$0,3 < r < 0,7$	між факторною та результативною ознаками зв'язок середній
$r = 0$	між факторною та результативною ознаками зв'язок відсутній
$0,7 < r \leq 1$	між факторною та результативною ознаками зв'язок тісний

Розрахунок коефіцієнта кореляції по наведеній генеральній кореляції для кожної окремої факторної ознаки свідчить про тісний зв'язок з результативною ознакою (чисельністю трудових мігрантів) з такими факторами:

- X4 (грошові доходи в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство);
- X5 (середня заробітна плата);
- X6 (сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарства);
- X1 (валовий внутрішній продукт);
- X2 (наявний дохід на одну особу) (табл. 4).

Позитивне значення коефіцієнта кореляції свідчить про прямий тісний зв'язок між факторними та результативними ознаками. Значення коефіцієнта кореляції факторів UX3, UX11 та UX8 свідчать про слабкий зв'язок між факторами. При цьому оберненим, згідно з від'ємним значенням коефіцієнта кореляції, є зв'язок між рівнем трудової міграції та реальним наявним доходом на одну особу у % до попереднього року (X3), заборгованістю із виплати заробітної плати (X7), чисельністю економічно активного населення (X11). Для доведення достовірності отриманих результатів необхідно перевірити надійність висновків, що зробимо шляхом визначення критерія достовірності. Для всіх факторних ознак критерій достовірності вище 3, що свідчить про високий ступінь достовірності отриманих результатів. Значення коефіцієнтів кореляції для факторних величин свідчить про прямий кореляційний зв'язок між факторними та результативною ознакою, окрім

показників X3 та X7, для яких дослідження кореляції також є достовірним (а зв'язок обернений, про що свідчить від'ємне значення коефіцієнта кореляції).

При кореляційному аналізі в статистиці економічних процесів також застосовують оцінку коефіцієнта кореляції, який за своєю сутністю також є величиною випадковою та має випадковий характер, тому статистичний висновок щодо зв'язку між окремими факторами слід робити за показник лінійної залежності. Названі показники автор розраховував у середовищі StatSoft Statistica. При цьому слід зауважити, що розрахунок показника лінійної залежності в кількісному виразі шляхом використання комп'ютерного забезпечення підтверджує отримані раніше результати щодо наявності прямої кореляції результативної ознаки з факторними (X1, X2, X4, X5, X6, X8, X9, X10), та оберненої з ознаками (X3, X7, X11).

Уточнення результатів факторного аналізу трудової міграції в Україні доповнимо оцінкою коефіцієнтів детермінації. У табл. 4 подані розрахунки наведеного коефіцієнта, що дозволяє порівняти ступінь варіації від одного ряду даних до інших (при значній нерівності середніх показників). Отже проведений аналіз дозволяє визначити, що основними виштовхуючими факторними сили в Україні є показники фінансового благополуччя населення, а саме:

- X1 (валовий внутрішній продукт);
- X2 (наявний дохід на одну особу);
- X4 (грошові доходи в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство);
- X5 (середня заробітна плата);
- X6 (сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство).

За результатами аналізу можна зробити висновок, що з метою скорочення обсягів трудової міграції необхідно піднімати показники оплати праці та скоротити витрати на одну особу, тобто основними мотиваторами українських трудових мігрантів є показники благополуччя. З метою

наращення показників рівня життя населення державі необхідно забезпечити досягнення валового внутрішнього продукту при одночасному втручанні держави у процес стримування інфляції. Найбільш ефективним варіантом втручання держави в регулювання інфляції в сучасних умовах функціонування української національної економіки є застосування режиму інфляційного таргетування (який полягає у визначенні кількісних граничних показників індексу цін у фактичних та номінальних цінах як виразу інфляції та зобов'язання Національного банку України у визначені строки).

В умовах військового стану та виконуючи вимоги післявоєнного часу основним монетарним інструментом інфляційного таргетування має стати процентна ставка. Так як прогнозований рівень інфляції в 2024 році вище цільового рівня, то доцільно проводити політику «дорогих грошей», а значить підвищення процентних ставок. Загалом за допомогою зміни процентної ставки Національним банком України держава опосередковано впливає на такі економічні показники, як валовий внутрішній продукт та інфляції.

Перешкодами сталого розвитку в Україні в довоєнний час були суттєві відмінності у сфері зайнятості та оплати праці. В період військового стану соціально-економічні особливості розвитку тільки погіршилися. Результати кореляційного аналізу та аналізу макросередовища розвитку ринку праці підтверджують необхідність наращення показників доходності населення. В країнах Європейського Союзу як основних приймаючими країнами українських трудових ресурсів, мінімальна заробітна плата в 2023 році коливалася від 399 євро до 2508 євро, тоді як в Україні цей показник досяг позначки 183 євро. Основним інструментом міграційної політики України в умовах стимулювання реєміграції та сповільнення міграційних потоків на сучасному етапі є встановлення базових показників, в першу чергу мінімальної заробітної плати (доведення її до рівня країн Європи).

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

В сучасних умовах демографічної криз виникає реальна необхідність вдосконалення міграційної політики в Україні. Застосування SWOT та PEST аналізів вітчизняного ринку праці дозволило визначити, що основними недоліками («відтік мізків», структурні диспропорції попиту та пропозиції робочої сили, зростання структурного безробіття) та загроз (зниження якості людського капіталу, загострення колапсу ринку праці, зміна вікової структури робочої сили тощо) мають соціальний та економічний характер. Водночас переваги та можливостей мають технологічний характер.

Результат факторного аналізу трудової імміграції свідчить, що основними ознаками є валовий внутрішній продукт, наявний дохід на одну особу, середня заробітна плата, сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство. Визначено, що з метою забезпечення рееміграції та позитивного міграційного сальдо є застосування режиму інфляційного таргетування, підвищення середньої та мінімальної заробітної плати, запровадження інноваційної моделі економічного розвитку (що передбачає нарощення продуктивності праці).

Література

1. Боротьба за людей: Україна програла битву, але має виграти війну. URL: <https://www.uifuture.org>. (дата звернення: 10.11.2023).
2. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: аналіт. доп./ред. В. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 33 с.
3. Вплив українських мігрантів на економіку країн-реципієнтів. Дослідження Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>article>. (дата звернення: 01.11.2023).
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 01.11.2023).

5. Любомудрова Н. П., Гойчук В. І. Зміни на ринку у умовах воєнного стану та перспективи післявоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. С.31-40.

6. Малиновська О. Міграція та міграційна політика в Україні: трансформації доби незалежності. *Migration&Law*. 2021. №1. С10-26.

7. Міграційна політика України щодо іноземців з урахуванням перспектив повоєнного відновлення: аналітична доповідь. URL: <https://niss.gov.ua>. (дата звернення: 01.11.2023).

8. Міграційний профіль України за 2020 рік. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2020/pdf. (дата звернення: 20.11.2023).

9. Міграція в Україні: цифри і факти. 2021. URL: <https://ukraine.iom.int>. (дата звернення: 11.11.2023).

10. Панов А. В., Сидорук Б. В. Інтеграція України у світовий ринок праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. № 46. С. 72-76.

11. Пікулик О. І. Причини, особливості та наслідки трудової міграції. *Економіка і суспільство*. 2020. № 21. С.16-20.

12. Про Концепцію державної міграційної політики: Указ Президента України №622.2011 від 30 травня 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622/2011#Text>. (дата звернення: 22.11.2023).

13. Риндзак О. Т. Міграційна політика в системі інтеграційних процесів: дис.... докт. економ. наук. за спец.: 08.00.07 / Донецький національний технічний університет. Вінниця. 2020. 516 с.

14. Черненко Н. І. Міграційні процеси в умовах війни: шляхи розв'язання проблем. *Таврійський науковий вісник . Серія: Економіка*. 2023. № 16. С. 229-235.

15. ILO Annual Report 2022. URL:
https://www.ilo.org/global/topics/employment-promotion/social-finance/WCMS_883541/lang--en/index.htm. (дата звернення: 28.12.2023).

References

1. UIF 2023 (), “Struggle for people: Ukraine has lost the battle, but must win the war”, available at: <https://www.uifuture.org> (Accessed 28 Dec 2023).
2. Potapenko, V. (2023), [The impact of migration on the socio-economic situation in Ukraine: analytical report], NISD, Kyiv, Ukraine.
3. National Bank of Ukraine (2023), “The impact of Ukrainian migrants on the economy of recipient countries”, available at: <https://bank.gov.ua/article> (Accessed 28 Dec 2023).
4. State Statistics Service of Ukraine (2023), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 28 Dec 2023).
5. Lubomirova, N.P. and Goychuk, V.I. (2023), “Changer in the market under martial law and prospects for post-war recovery”, *Economy and Society*, vol. 40, pp. 31-40.
6. Malinovska, O. (2021), “Migration and migration policy in Ukraine”, *Migration&Law*, vol. 1, pp. 10-26.
7. NISS (2023), “Ukraine’s migration policy towards foreigners, taking into account the prospects of post-war recovery: analytical note”, available at: <https://niss.gov.ua> (Accessed 28 Dec 2023).
8. DMSU (2021), “Migration profile of Ukraine in 2020”, available at: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2020/pdf (Accessed 28 Dec 2023).
9. International Organization for Migration (2021), “Migration in Ukraine: figures and facts”, available at: <https://ukraine.iom.int> (Accessed 28 Dec 2023).

10. Panov, A.V. and Sydoruk, B.V. (2022), "Ukraine's integration into the global labor market", *Scientific bulletin of the Uzhohorod National University*, vol. 46, pp. 72-76/
11. Pikulik, O.I. (2023), "Causes, features and consequences of labor migration", *Economy and society*, vol. 21, pp.16-20.
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011), Resolution "About the concept of state and migration policy", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622/2011#Text> (Accessed 28 Dec 2023).
13. Rinzak, O.T. (2020), "Migration policy in the system of integration processes", Abstract of Ph. D. dissertation, demography, labor economy, social economy and politics, Donetsk National Technical University, Vinnitsa, Ukraine.
14. Chernenko, N.I. (2023), "Migration processes in war conditions: way to solve problems", *Taurian Scientific Herald*, vol. 16. pp. 229-235.
15. ILO (2022), "Annual Report", available at: https://www.ilo.org/global/topics/employment-promotion/social-finance/WCMS_883541/lang--en/index.htm (Accessed 28 Dec 2023).

Стаття надійшла до редакції 22.01.2024 р.